

ХАЛЮЗОВ Єгор <https://orcid.org/0009-0006-3912-5398>

магістр, аспірант кафедри права
Національного аерокосмічного університету
імені М. Є. Жуковського
"Харківський авіаційний інститут"

вул. Вадима Манька, 17, Харків, 61070, Україна
khalugor@gmail.com

KHALIUZOV Yehor <https://orcid.org/0009-0006-3912-5398>

Full Higher Education, Postgraduate Student
at the Department of Law
National Aerospace University
"Kharkiv Aviation Institute"

17, Vadym Manko St., Kharkiv, 61070, Ukraine
khalugor@gmail.com

ЕКСПЕРТНИЙ ВИСНОВОК В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Розглянуто процесуальні аспекти порядку та строків подання до суду висновку експерта, виконаного за зверненням учасника справи, враховуючи положення законодавства про адміністративне судочинство України. Актуальність дослідження зумовлена наявною суперечливою судовою практикою щодо строків подання цього доказу до суду, а також можливості долучити його до матеріалів справи на стадії розгляду справи по суті. Дискусійним виявилось і різне тлумачення адміністративними судами питання зупинення провадження судом на час проведення експертизи, яка була замовлена учасником справи самостійно у договірному порядку. Гіпотезою цього дослідження є те, що подання до суду такого висновку експерта необхідно здійснювати до початку розгляду справи по суті, в іншому випадку судом може бути відмовлено у його прийнятті. Для перевірки вказаної гіпотези проведено детальний аналіз судової практики. Відмічено, що існування поважних причин неможливості подачі цього доказу у встановлений законодавством строк є підставою для поновлення судом процесуального строку для його подання. Аналіз судової практики свідчить, що найбільша ймовірність поновити процесуальний строк та долучити самостійно отриманий експертний висновок до матеріалів справи існує саме до початку розгляду справи по суті. Проте є приклади, в яких адміністративні суди більш вільно тлумачать процесуальні норми, задовольняючи клопотання про приєднання такого доказу на пізніших стадіях судового процесу. Зазначено, що зупинення судом провадження на період проведення експертизи, яка була самостійно ініційована учасником справи, не узгоджується з вимогами чинного законодавства. Якщо така судова експертиза перебуває у процесі виконання, належним способом дотримання процесуальної дисципліни щодо строків подання доказів буде звернення до суду з клопотанням про надання додаткового строку для

EXPERT REPORT IN ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS

This article examines the procedure and deadlines for submission to the court of an expert report commissioned by a party to the case under Ukrainian administrative proceedings legislation. The relevance of this study is due to the existing conflicting case law regarding the deadline for submission of such evidence to the court, as well as the possibility of attaching it to the case file during the merits stage of proceedings. The paper considers how parties may submit this evidence. Another contentious issue is the different interpretations provided by the administrative courts as to whether proceedings should be suspended for the duration of a forensic examination ordered independently by a party. The hypothesis of this study is that such an expert report must be submitted before the merits stage of proceedings, otherwise, the court may refuse to accept it. In order to test this hypothesis, a detailed analysis of case law was conducted. It was noted that a party-appointed expert report constitutes procedural evidence in administrative cases and, according to the general rules, must be attached to the first statement on the merits of the case submitted to the court. If this document cannot be submitted within the prescribed time limit, it should be filed together with a motion to renew the procedural deadlines before the merits stage of proceedings begins. Analysis of the case law shows that valid reasons for failing to submit such evidence within the prescribed deadline may justify the court renewing the procedural time limits for its submission. Courts are most likely to attach independently obtained expert reports to the case file before the substantive consideration of the case begins, based on case law analysis. In turn, whereas some administrative courts have interpreted the law to allow such evidence to be submitted even at later stages, others have not. The author emphasizes that the suspension of proceedings by the court for the duration of a forensic examination, initiated independently by a party to the case, is inconsistent with current legislation. If a party has commissioned an examination that is still ongoing, the appropriate procedural step is to apply to the court for an

подання висновку експерта, виконаного на замовлення учасника справи.

Ключові слова: висновок експерта, судова практика, процесуальні строки, адміністративне судочинство, доказ, судова експертиза.

extension of the deadline to submit the party-appointed expert report.

Keywords: expert report, case law, procedural deadlines, administrative proceedings, evidence, forensic examination.

JEL Classification: K30, K41.

Вступ

Чинне законодавство про адміністративне судочинство передбачає різні механізми для залучення судового експерта до справи з метою подальшого отримання висновку експерта. Самостійне звернення учасника справи до експерта або експертної установи є окремою підставою для ініціювання проведення судової експертизи на договірних засадах. Безумовно, більш розширене коло можливостей для отримання доказів позитивно впливає на процес доказування, допомагаючи всебічно з'ясувати обставини справи через надання суду більш повної доказової бази, яка буде знаходитись у матеріалах справи на момент постановлення судового рішення.

Отримання висновку експерта, виконаного на замовлення учасника справи, а також його подальше подання до суду може супроводжуватись певними труднощами. Це пов'язано з тим, що широке коло можливостей для здобуття доказів корелюється з необхідністю дотримання процесуальної дисципліни щодо встановлених законодавством строків для подання доказів у судовому процесі. Не завжди учасник справи може володіти усіма необхідними матеріалами, які потрібно надати для проведення судової експертизи.

Деякі докази учасник справи позбавлений можливості здобути самостійно без відповідної ухвали суду про витребування доказів, у зв'язку з чим долучити експертний висновок до першої заяви по суті справи у таких випадках не вбачається можливим. У процесі розгляду справи, подаючи після відкриття провадження до суду висновок експерта, підготовлений на договірних засадах, на перший план виходить суддівський розсуд щодо оцінки поважності причин пропуску процесуального строку для подання такого доказу.

У судовій практиці адміністративних судів додатково виникає певна неузгодженість щодо можливості чи неможливості зупинення провадження судом у справі на період проведення судової експертизи, ініційованої самостійно учасником справи, – до отримання ним експертного висновку з подальшим приєднанням до матеріалів судової справи. Усі вказані обставини мають прямий вплив на процес дотримання учасниками провадження строків подання до суду цього експертного висновку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанню подання до суду висновку експерта, виконаного на замовлення учасника в адміністративному судочинстві, не приділялась належна увага з боку наукової спільноти. Зазначалось про договірний порядок призначення експертизи (Рувін, 2019, с. 105), якому, на думку автора, процесуальним законодавством надається пріоритет перед судовим порядком, оскільки за процесуальними нормами експертиза призначається судом, якщо

сторонами не було надано відповідних експертних висновків з цих питань. Деякими науковцями піднімалися важливі та актуальні питання щодо можливих переваг у разі запровадження правового регулювання для залучення іноземних експертів в адміністративному судочинстві, у тому числі пропонувалось дати змогу сторонам процесу звертатись до іноземних експертів у самостійному порядку, що позитивно вплине на конкуренцію, яка виникає у сфері приватних експертиз (Ковальчук & Наконечна, 2025, с. 5). Науковець Жеребко (2020, с. 49) в рамках колективної монографії звертав увагу на можливість залучення експертів сторонами процесу, яких умовно називав "не зовсім нейтральними" у порівнянні з "нейтральними" експертами, що залучались у разі призначення експертизи судом. У статті Юшкевич (2009) визначено поняття та особливості висновку експерта як доказу в адміністративному судочинстві України, проте вказана праця була опублікована у 2009 році, коли чинне на той час законодавство не дозволяло учасникам справи самостійно отримати висновок експерта, виконаний на їх замовлення.

Дослідження зарубіжних вчених на прикладі Швеції (*Friis & Åström*, 2017, с. 69) демонструє, що у справах, які розглядалися адміністративними судами, самостійно залучались сторонами процесу судові експерти у менш ніж 5% адміністративних справ, при цьому судом призначались експертизи приблизно у 30% справ, вказане свідчить про превалювання випадків призначення експертизи за судовим рішенням, ніж за зверненням сторін в адміністративному процесі Швеції. В іншій науковій праці проведено аналіз польського законодавства та судової практики, за результатами якого зроблено висновки, що домінуюча роль експертних висновків в адміністративному судочинстві стає більш помітною (*Smarż*, 2022, с. 394). Досить цікаве дослідження проведено в контексті довіри судів до експертів, яких залучали сторони самостійно, де зазначалось, що серед 42 суддів, які висловили свою думку, усі віддали перевагу експерту, який призначався судом (*Stridbeck et al.*, 2015, с. 8). Зверталась також увага, що у багатьох випадках в адміністративному процесі судовий експерт залучався стороною самостійно лише з метою затягування розгляду справи (*Rowland*, 2024, с. 174).

Враховуючи наявність суперечливих правових позицій та рішень адміністративних судів щодо строків подання висновку експерта, виконаного на замовлення учасника справи, а також те, що наразі недостатньо розглянута ця проблематика в адміністративному судочинстві України, відсутні наукові напрацювання із детальним аналізом судової практики адміністративних судів у зазначених правовідносинах, можна констатувати необхідність наукового розгляду вказаного питання.

Метою статті є дослідження порядку та строків подання до суду висновку експерта, виконаного на замовлення учасника справи в адміністративному судочинстві, а також висвітлення судової практики в рамках окресленого питання.

Гіпотеза цього дослідження полягає в тому, що подання до суду такого висновку експерта необхідно здійснювати до початку розгляду справи по суті, в іншому випадку судом буде відмовлено у його прийнятті.

Для перевірки вказаної гіпотези проведено детальний аналіз судової практики адміністративних судів щодо розгляду цього питання із застосуванням логічних методів пізнання та порівняльно-правового методу. Інформаційною базою слугували нормативно-правові акти України, наукова література, рішення національних судів, розміщені у відкритому доступі в Єдиному державному реєстрі судових рішень України.

Структурно стаття поділена на три розділи. У першому розглядається правове регулювання процесуального порядку подання до суду висновку експерта, підготовленого на замовлення учасника справи, а також наводиться судова практика розгляду питання долучення цього доказу на стадії розгляду справи по суті. У другому розділі проведено аналіз ухвали адміністративного суду як приклад, в якому наведено правову позицію, що строки подання учасником справи висновку експерта жодним чином не обмежені, а також розглянуто іншу судову практику, де судом надавався додатковий строк для подання цього висновку експерта, коли експертиза на замовлення ще не була завершена. У третьому розділі досліджується судова практика можливості зупинення провадження судом на період проведення судової експертизи, яка була самостійно ініційована учасником справи, для дотримання строків подання до суду в подальшому висновку експерта.

1. Правові засади та судова практика подання до адміністративного суду висновку експерта, підготовленого за зверненням учасника справи

Кодекс адміністративного судочинства України (далі – КАС України) у ч. 3 ст. 101 (2005, 6 липня) встановлює, що висновок експерта може бути наданий на замовлення учасника справи або на підставі ухвали суду про призначення експертизи. Аналіз загальних засад адміністративного судочинства щодо порядку та строків подання доказів, встановлених у ст. 79 КАС України, дозволяє стверджувати, що учасники справи повинні додавати усі наявні у них докази до першої заяви по суті справи (для позивача – позовна заява, для відповідача – відзив на позовну заяву, для третьої особи – пояснення третьої особи), яка подається ними до суду. Висновок експерта є доказом в адміністративному процесі, отже, на нього також поширюються зазначені вимоги.

Водночас учасники справи не завжди мають змогу дотримуватись процесуальних строків для подання до суду висновку експерта з різних підстав. Наприклад, через відсутність усієї необхідної документації, яку слід надати судовому експерту для дослідження. У випадку позивача це може бути непередбачуваність майбутньої правової позиції, яку у відзиві займе відповідач, а саме: чи буде він заперечувати обставини, для з'ясування яких необхідне проведення експертизи тощо.

Можуть існувати інші поважні причини, які позбавляють можливості подати у встановлений законом строк висновок експерта, отриманий самостійно на договірних засадах. Саме для таких випадків процесуальне законодавство у ст. 79, 121 КАС України містить окреме регулювання

(2005, 6 липня), що, у разі доведення учасником справи перед судом поважності причин неможливості подання доказу у встановлений законом строк, суд може встановити додатковий строк для подання такого доказу або поновити чи продовжити процесуальний строк.

Судова практика вирішення судом таких клопотань про поновлення процесуального строку для долучення до матеріалів справи висновку експерта, виконаного на замовлення учасника справи, свідчить, що суди досить часто стають на бік заявників. Вони визнають поважними причини неподання доказу, поновлюють процесуальний строк та долучають експертний висновок до матеріалів справи. Більше того, таке поновлення строків може відбуватись не тільки до початку розгляду справи по суті, але й безпосередньо під час судового розгляду по суті.

Прикладом такого правозастосування може слугувати адміністративна справа № 815/5012/15, у якій Одеський окружний адміністративний суд в ухвалі від 14 лютого 2024 року встановив, що клопотання про долучення до матеріалів справи висновку експерта подано після закриття підготовчого провадження. Суд звернув увагу на процесуальні положення ст. 173, 183 КАС України, наголошуючи, що збирання та подання відповідних доказів здійснюється під час подання позову та у подальшому в ході підготовчого провадження, при цьому неподання доказів протягом підготовчого провадження є підставою для залишення їх без розгляду, якщо не буде обґрунтовано неможливість заявити відповідне клопотання раніше. За матеріалами цієї справи суд встановив, що докази у вигляді висновку експерта та висновку спеціаліста були отримані позивачем після закриття підготовчого провадження, що, на думку суду, унеможливило їх подання до суду. За наслідками розгляду вказаного клопотання суд визнав поважними причини пропуску строку для подання клопотання про долучення доказів, поновив строк та долучив до матеріалів справи висновок експерта та висновок спеціаліста, виконані на замовлення позивача (Ухвала Одеського окружного адміністративного суду, 2024, 14 лютого).

Аналогічної правової позиції дотримався і Львівський окружний адміністративний суд у рамках адміністративної справи № 380/4885/22, де в ухвалі суду від 26 березня 2024 року було встановлено, що представник третьої особи просив суд поновити процесуальний строк та долучити до матеріалів справи висновок експерта, виконаний на замовлення учасника справи. Суд, встановивши, що висновок експерта був підготовлений вже після закриття підготовчого провадження, визнав вказані причини поважними та поновив процесуальний строк на подання висновку експерта, виконаного за зверненням третьої особи (Ухвала Львівського окружного адміністративного суду, 2024, 26 березня).

Незважаючи на наявність позитивної для заявників судової практики, слід звернути увагу на протилежне тлумачення зазначеного питання. Так, в адміністративній справі № 600/1879/21 Чернівецький окружний адміністративний суд в ухвалі від 19 жовтня 2021 року розглядав клопотання позивача про долучення до матеріалів справи висновку експерта, виконаного на її замовлення. Цей висновок, як і в

раніше приведених справах, також був отриманий вже після закриття підготовчого провадження та поданий до суду на стадії розгляду справи по суті. Суд, надаючи оцінку заявленому клопотанню, зазначив, що висновок експерта як один з доказів в адміністративному судочинстві, якщо він був наданий на замовлення позивача, повинен бути поданий разом з позовом або у підготовчому судовому засіданні. Оскільки клопотання представника позивача про долучення висновку експерта без поважних причин не було подано в підготовчому провадженні, суд визнав неповажними причини пропуску позивачем процесуального строку та відмовив у поновленні пропущеного процесуального строку (Ухвала Чернівецького окружного адміністративного суду, 2021, 19 жовтня). У подальшому ця справа переглядалась в апеляційному порядку, де Сьомий апеляційний адміністративний суд у постанові від 27 травня 2022 року зазначив, що наявний у матеріалах справи висновок експерта оцінці не підлягає, оскільки судом першої інстанції було визнано неповажними причини пропуску строку та відмовлено у поновленні пропущеного процесуального строку (Постанова Сьомого апеляційного адміністративного суду, 2022, 27 травня), тобто фактично апеляційним судом було підтримано процесуальне рішення суду першої інстанції, як наслідок, наявний в матеріалах справи висновок експерта не брався судами до уваги під час постановлення судових рішень по суті справи.

Висвітлена судова практика показує, що, коли висновок експерта, підготовлений на замовлення учасника справи, не було додано до першої поданої до суду заяви по суті справи, на перший план виходить суддівський розсуд щодо оцінки поважності причин пропуску процесуального строку. У такому разі найбільша ймовірність долучити вказаний доказ існує протягом підготовчого провадження, метою якого, серед іншого, є збір доказової бази.

Необхідно зауважити, що під час розгляду справи по суті адміністративні суди з певною регулярністю можуть і задовольняти такі клопотання, особливо якщо вказаного висновку експерта ще не існувало на момент закриття підготовчого провадження, а підготовлений він був вже після такого закриття. Хоча деякі випадки свідчать про застосування більш суворого підходу до перспективи подання експертного висновку на стадії розгляду справи по суті, що призводить до відмови у поновленні строку та прийнятті судом поданого учасником справи висновку експерта.

2. Строки подання до суду висновку експерта. Встановлення додаткового строку для подання цього доказу як механізм дотримання процесуальної дисципліни

Окрему увагу слід приділити ухвалі Окружного адміністративного суду міста Києва у справі № 640/22380/18 (2019, 13 листопада), в якій суд повернув без розгляду клопотання про поновлення строку для долучення до матеріалів справи висновку експерта, виконаного на

замовлення учасника справи, зазначивши, що "процесуальним законодавством не обмежено учасника справи у строках подання висновку експерта, оскільки це є його диспозитивним правом", а також що "кодексом адміністративного судочинства України не передбачено процедури поновлення строку для подання висновку експерта, у разі надання його учасником справи самостійно".

Для надання оцінки вказаним в ухвалі суду доводам необхідно звернутись до положень ст. 72 КАС України (2005, 6 липня), яка регулює поняття доказів та дозволяє стверджувати, що висновок експерта, незалежно від підстав його отримання, є одним із засобів, за допомогою якого встановлюються дані про наявність чи відсутність обставин справи, тобто фактично цей документ має статус процесуального доказу у справі.

У зв'язку з цим не можна погодитись з наведеною вище правовою позицією суду, що строки подання до матеріалів справи висновку експерта жодним чином не обмежені. Оскільки висновок експерта, складений на замовлення учасника справи, має статус доказу, до процедури його подання застосовуються загальні правила щодо порядку та строків подання доказів, закріплені у процесуальному законодавстві. Тому під час його подання до суду може застосовуватись процедура поновлення чи продовження строку, якщо заявник доведе поважність причин пропуску строку.

Одним із дієвих механізмів, спрямованих на дотримання строків в рамках досліджуваного питання, є звернення до суду з клопотанням про надання додаткового строку для подання експертного висновку, посилаючись на те, що ініційована за зверненням учасника справи судово експертиза не завершена та перебуває у процесі виконання. Тим самим сторона процесу завчасно повідомляє та попереджає як суд, так і процесуального опонента про те, що така експертиза проводиться і в подальшому буде подано до суду висновок експерта.

Особливо важливо такі дії вчиняти у випадку розгляду справи в порядку загального позовного провадження, коли справа ще перебуває на стадії підготовчого провадження (або до початку розгляду справи по суті, якщо розгляд справи відбувається в порядку спрощеного провадження). Така процесуальна поведінка дозволить зменшити ймовірність більш суворого застосування процесуального законодавства з боку суду до заявленого у майбутньому клопотання про долучення до матеріалів справи висновку експерта.

Прикладом такого встановлення судом додаткового строку для подання висновку експерта, що перебуває у процесі виконання на замовлення сторони процесу, слугує адміністративна справа № 560/4655/22, в якій Хмельницький окружний адміністративний суд спочатку ухвалою суду (2022, 20 червня) визнав поважними причини неподання позивачем доказу та встановив додатковий строк для подання висновку експерта, який на той час ще не був підготовлений, а в подальшому ухвалою суду (2022, 16 серпня) долучив до матеріалів справи висновок експерта, виконаний на замовлення позивача, запропонувавши стороні відповідача

надати свої пояснення щодо змісту зазначеного експертного висновку, що відповідає принципу змагальності сторін.

3. Зупинення провадження судом у зв'язку з проведенням самостійно ініційованої учасником справи експертизи

Інколи учасники справи, бажаючи уникнути істотного порушення строків щодо подання до суду висновку експерта, звертаються з клопотанням про зупинення судом провадження у справі на період проведення експертизи, яка виконується за їх зверненням. У такий спосіб вони намагаються отримати та долучити усю необхідну доказову базу, у тому числі експертні висновки, до початку розгляду справи по суті.

Адміністративні суди, розглядаючи такі клопотання, мають різні міркування та тлумачення процесуальних норм із зазначеного питання. Так, в рамках адміністративної справи № 520/20064/21 Харківським окружним адміністративним судом розглядалось клопотання позивача про зупинення підготовчого провадження до отримання ним висновку експертизи, що проводиться за його зверненням. Представник позивача пояснив, що згідно з вимогами процесуального законодавства подання доказів здійснюється до початку розгляду справи по суті, а для підтвердження позовних вимог необхідний висновок експерта. Розглядаючи клопотання, суд зазначив, що перелік підстав для зупинення провадження не є вичерпним у процесуальному законодавстві. Приймаючи рішення, суд посилався на ту обставину, що клопотання було подано до закінчення підготовчого провадження, а також врахував, що для проведення експертизи потрібний певний час, у зв'язку з чим було ухвалено задовольнити подане клопотання та зупинити провадження до отримання позивачем висновку експертизи, яка проводилась за його зверненням (2021, 10 листопада). До аналогічних висновків дійшов і Черкаський окружний адміністративний суд в ухвалі у справі № 580/1726/24 (2024, 23 травня), де зверталась увага на неврегульованість питання зупинення провадження у разі замовлення експертизи учасником справи, проте суд для дотримання принципів адміністративного судочинства вирішив зупинити провадження у справі до одержання судом результатів експертизи, одночасно зобов'язавши представника позивача подати до суду висновки експерта, складений за результатами експертизи.

Водночас непоодинокими є випадки відмови адміністративних судів зупиняти провадження до моменту самостійного отримання учасником справи експертного висновку, прикладом чого є адміністративна справа № 320/25653/24, в рамках якої Київський окружний адміністративний суд, розглядаючи клопотання про зупинення провадження до отримання позивачем висновку експерта, складеного на замовлення, наголосив, що підставами для зупинення провадження є призначення експертизи саме судом, а не самостійне її замовлення учасником справи. Суд вирішив відмовити у задоволенні поданого клопотання, оскільки експертиза судом не призначалась (Ухвала Київського окружного адміністративного суду, 2024, 18 листопада). Таку ж позицію зайняв і Хмельницький

окружний адміністративний суд у справі № 560/9678/23 (2023, 9 серпня), наголосивши, що процесуальним законодавством не передбачено право суду зупинити провадження у зв'язку із замовленням учасником справи експертизи.

Отже, зупинення провадження судом до одержання результатів самостійно замовленої експертизи має неоднозначну перспективу задоволення адміністративними судами таких клопотань. Поведінка учасників справи, що заявляють такі клопотання, зрозуміла та мотивована бажанням отримати і долучити до матеріалів адміністративної справи експертний висновок до початку розгляду справи по суті. Слід звернути увагу, що наведені у цьому дослідженні приклади ухвал адміністративних судів про задоволення клопотання та зупинення провадження судом у зв'язку із самостійним проведенням експертизи учасником справи не оскаржувались в апеляційному порядку, а тому цим правовідносинам не надавалась оцінка з боку судів апеляційної інстанції.

Здійснивши аналіз процесуальних норм, які встановлені у п. 4 ч. 2 ст. 236 КАС України (2005, 6 липня) та регулюють підстави для зупинення провадження в адміністративному судочинстві у зв'язку з призначенням експертизи, можна дійти висновку, що законодавцем чітко окреслюється можливість зупинення провадження виключно у разі призначення експертизи судом. Натомість можливість суду зупинити провадження у разі самостійного замовлення експертизи учасником справи не передбачена, тому таке зупинення провадження не узгоджується з вимогами чинного законодавства.

Висновки

Враховуючи вищевикладене, підготовлений на замовлення учасника справи висновок експерта є процесуальним доказом в адміністративному судочинстві, тому вимоги щодо порядку та строків його подання до суду регулюються встановленими у КАС України загальними правилами для подання доказів. Отже, цей документ повинен долучатись до першої заяви по суті справи, яка подається учасником справи до суду, але у разі пропущення процесуального строку для його подання, він може бути поновлений судом за умови доведення учасником справи існування поважних причин неможливості подати такий доказ у встановлений законодавством строк.

Наведена судова практика свідчить про існування різних правових позицій у рамках розгляду питання поновлення адміністративними судами процесуального строку для подання такого висновку експерта. Варто зазначити, що якщо неможливо додати його до першої заяви по суті справи, то слід намагатись подавати такий експертний висновок разом із клопотанням про поновлення строку до початку розгляду справи по суті. Це пов'язано з тим, що на більш пізній стадії процесу суди можуть як поновити процесуальний строк, так і більш суворо тлумачити процесуальні норми, посилаючись на неможливість приєднання вказаного доказу до матеріалів справи на стадії розгляду справи по суті, що призводить до неврахування судами цього доказу під час ухвалення рішення

за наслідками розгляду справи. У зв'язку з чим можна зробити висновок, що гіпотеза цього дослідження – про те, що адміністративні суди не будуть приймати до розгляду самостійно отриманий учасником висновок експерта у випадку його неподання до початку розгляду справи по суті – частково знайшла своє підтвердження на практиці.

Додатково шляхом аналізу судової практики встановлено наявність суперечливих висновків адміністративних судів за наслідками розгляду клопотань про зупинення провадження судом на період проведення самостійно ініційованої учасником справи на договірних засадах судової експертизи. Слід зауважити, що КАС України не передбачає можливість суду зупинити провадження за такими підставами. Якщо експертиза, ініційована учасником процесу самостійно, ще не завершена та перебуває у процесі виконання, доцільною процесуальною дією у такому разі буде звернення до суду з клопотанням про надання додаткового строку для подання висновку експерта, виконаного на замовлення учасника справи, що цілком відповідає чинному законодавству про адміністративне судочинство. Це дослідження може слугувати підґрунтям для проведення подальшого наукового розгляду вказаної проблематики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCE

Friis, E., & Åström, K. (2017). The use of court- and party-appointed experts in legal proceedings in Sweden: Judges' experiences and attitudes. <i>Oslo Law Review</i> , 1(2), 63–81. https://doi.org/10.18261/issn.2387-3299-2017-02-01	
Rowland, Z. (2024). Private expert opinion – legal framework and meaning. <i>Ad alta</i> , 14(1), 171–175. https://doi.org/10.33543/j.1401.171175	
Smarż, J. (2022). Role of experts and their opinions in administrative proceedings in light of current judicial decisions. <i>Teka Komisji Prawniczej PAN Oddział w Lublinie</i> , 14(1), 383–396. https://doi.org/10.32084/tekapr.2021.14.1-32	
Stridbeck, U., Grøndahl, P., & Grønnerød, C. (2015). Expert for whom? Court-appointed versus party-appointed experts. <i>Psychiatry, Psychology and Law</i> , 23(2), 246–255. https://doi.org/10.1080/13218719.2015.1052334	
Жеребко, О. І. (2020). Висновок експерта: актуальні питання. У <i>Судова експертиза: проблеми сьогодення та перспективи розвитку</i> (с. 48–54). Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз.	Zherebko, O. I. (2020). Expert's report: actual issues. In <i>Forensic examination: Current problems and prospects for development</i> (pp. 48–54). Lviv Research Institute of Forensic Science.
Ковальчук, А., & Наконечна, І. (2025). Залучення іноземних експертів під час здійснення адміністративного судочинства в Україні. <i>ScienceRise: Juridical Science</i> , 1(31), 4–9. https://doi.org/10.15587/2523-4153.2025.325943	Kovalchuk, A., & Nakonechna, I. (2025). Engagement of foreign experts in the administrative judicial proceedings in Ukraine. <i>ScienceRise: Juridical Science</i> , 1(31), 4–9. https://doi.org/10.15587/2523-4153.2025.325943
Кодекс адміністративного судочинства України, № 2747-IV (2005, 6 липня). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text	Code of Administrative Procedure of Ukraine, Law of Ukraine, No. 2747-IV (2005, July 6). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text
Постанова Сьомого апеляційного адміністративного суду у справі № 600/1879/21 (2022, 27 травня). https://reyestr.court.gov.ua/Review/104506261	Resolution of the Seventh Administrative Court of Appeal in case No. 600/1879/21. (2022, May 27). https://reyestr.court.gov.ua/Review/104506261
Рувін, О. Г. (Ред.). (2019). <i>Судові експертизи в процесуальному праві України</i> . Видавництво Ліра-К.	Ruvyn, O. H. (Ed.). (2019). <i>Forensic examinations in procedural law of Ukraine</i> . Publishing House Lira-K.

Ухвала Київського окружного адміністративного суду у справі № 320/25653/24 (2024, 18 листопада). https://reyestr.court.gov.ua/Review/123174025	Decision of the Kyiv Circuit Administrative Court in case No. 320/25653/24 (2024, November 18). https://reyestr.court.gov.ua/Review/123174025
Ухвала Львівського окружного адміністративного суду у справі № 380/4885/22 (2024, 26 березня). https://reyestr.court.gov.ua/Review/117978478	Decision of the Lviv Circuit Administrative Court in case No. 380/4885/22 (2024, March 26). https://reyestr.court.gov.ua/Review/117978478
Ухвала Одеського окружного адміністративного суду у справі № 815/5012/15 (2024, 14 лютого). https://reyestr.court.gov.ua/Review/117019358	Decision of the Odessa Circuit Administrative Court in case No. 815/5012/15 (2024, February 14). https://reyestr.court.gov.ua/Review/117019358
Ухвала Окружного адміністративного суду міста Києва у справі № 640/22380/18 (2019, 13 листопада). https://reyestr.court.gov.ua/Review/85611756	Decision of the Circuit Administrative Court of Kyiv City in case No. 640/22380/18 (2019, November 13). https://reyestr.court.gov.ua/Review/85611756
Ухвала Харківського окружного адміністративного суду у справі № 520/20064/21 (2021, 10 листопада). https://reyestr.court.gov.ua/Review/101071408	Decision of the Kharkiv Circuit Administrative Court in case No. 520/20064/21 (2021, November 10). https://reyestr.court.gov.ua/Review/101071408
Ухвала Хмельницького окружного адміністративного суду у справі № 560/4655/22 (2022, 16 серпня). https://reyestr.court.gov.ua/Review/105754481	Decision of the Khmelnytskyi Circuit Administrative Court in case No. 560/4655/22 (2022, August 16). https://reyestr.court.gov.ua/Review/105754481
Ухвала Хмельницького окружного адміністративного суду у справі № 560/4655/22 (2022, 20 червня). https://reyestr.court.gov.ua/Review/104836026	Decision of the Khmelnytskyi Circuit Administrative Court in case No. 560/4655/22 (2022, June 20). https://reyestr.court.gov.ua/Review/104836026
Ухвала Хмельницького окружного адміністративного суду у справі № 560/9678/23 (2023, 9 серпня). https://reyestr.court.gov.ua/Review/112727241	Decision of the Khmelnytskyi Circuit Administrative Court in case No. 560/9678/23 (2023, August 9). https://reyestr.court.gov.ua/Review/112727241
Ухвала Черкаського окружного адміністративного суду у справі № 580/1726/24 (2024, 23 травня). https://reyestr.court.gov.ua/Review/119270935	Decision of the Cherkasy Circuit Administrative Court in case No. 580/1726/24 (2024, May 23). https://reyestr.court.gov.ua/Review/119270935
Ухвала Чернівецького окружного адміністративного суду у справі № 600/1879/21 (2021, 19 жовтня). https://reyestr.court.gov.ua/Review/100468320	Decision of the Chernivtsi Circuit Administrative Court in case No. 600/1879/21 (2021, October 19). https://reyestr.court.gov.ua/Review/100468320
Юшкевич, О. Г. (2009). Висновок експерта як доказ в адміністративному судочинстві України. <i>Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ</i> , (4), 164–171. https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4be0263d-7c3b-406e-9407-1df99c37917/content	Yushkevych, O. H. (2009). Expert report as evidence in administrative proceedings of Ukraine. <i>Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs</i> , (4), 164–171. https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4be0263d-7c3b-406e-9407-1df99c37917/content

Конфлікт інтересів. Автор заявляє, що не має фінансових чи нефінансових конфліктів інтересів щодо цієї публікації; не має відносин із державними органами, комерційними або некомерційними організаціями, які могли б бути зацікавлені у поданні цієї точки зору.

Автор не отримував прямого фінансування для цього дослідження.

Халюзов, Є. (2025). Експертний висновок в адміністративному судочинстві. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. Серія. Юридичні науки, 2(139), 95–105. [https://doi.org/10.31617/3.2025\(139\)08](https://doi.org/10.31617/3.2025(139)08)

Надійшла до редакції 13.05.2025.

Прийнято до друку 19.05.2025.

Публікація онлайн 11.06.2025.